

ความเห็นในการวินิจฉัยคดีส่วนตน

ของ นายจรูญ อินทจาร ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

คำวินิจฉัยที่ ๔/๒๕๕๖

เรื่องพิจารณาที่ ๓๒/๒๕๕๕

วันที่ ๑๓ มีนาคม พุทธศักราช ๒๕๕๖

ประเด็นวินิจฉัย

พระราชบัญญัติความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องทางอาญา พ.ศ. ๒๕๓๕ มาตรา ๓๖ มาตรา ๓๗ มาตรา ๓๘ มาตรา ๓๙ และมาตรา ๔๑ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓ วรรคสอง มาตรา ๒๙ และมาตรา ๔๐ (๒) (๓) (๔) (๗) หรือไม่

บทบัญญัติรัฐธรรมนูญและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง มีดังนี้

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๓ อำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชนชาวไทย พระมหากษัตริย์ผู้ทรงเป็นประมุข ทรงใช้อำนาจนั้นทางรัฐสภา คณะรัฐมนตรี และศาล ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้

การปฏิบัติหน้าที่ของรัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาล รวมทั้งองค์กรตามรัฐธรรมนูญ และหน่วยงานของรัฐ ต้องเป็นไปตามหลักนิติธรรม

มาตรา ๒๙ การจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้ จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะเพื่อการที่รัฐธรรมนูญนี้กำหนดไว้และเท่าที่จำเป็น และจะกระทบกระเทือนสาระสำคัญของสิทธิและเสรีภาพนั้นมิได้

กฎหมายตามวรรคหนึ่งต้องมีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไป และไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใด กรณีหนึ่งหรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเจาะจง ทั้งต้องระบุบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจในการตรากฎหมายนั้นด้วย

บทบัญญัติในวรรคหนึ่งและวรรคสองให้นำมาใช้บังคับกับกฎหมายที่ออกโดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายด้วยโดยอนุโลม

มาตรา ๔๐ บุคคลย่อมมีสิทธิในกระบวนการยุติธรรม ดังต่อไปนี้

ฯลฯ

ฯลฯ

(๒) สิทธิพื้นฐานในกระบวนการพิจารณา ซึ่งอย่างน้อยต้องมีหลักประกันขั้นพื้นฐานเรื่องการได้รับการพิจารณาโดยเปิดเผย การได้รับทราบข้อเท็จจริงและตรวจเอกสารอย่างเพียงพอ การเสนอข้อเท็จจริง ข้อโต้แย้ง และพยานหลักฐานของตน การคัดค้านผู้พิพากษาหรือตุลาการ การได้รับการพิจารณาโดยผู้พิพากษา หรือตุลาการที่นั่งพิจารณาคดีครบองค์คณะ และการได้รับทราบเหตุผลประกอบคำวินิจฉัย คำพิพากษา หรือคำสั่ง

(๓) บุคคลย่อมมีสิทธิที่จะให้คดีของตนได้รับการพิจารณาอย่างถูกต้อง รวดเร็ว และเป็นธรรม

(๔) ผู้เสียหาย ผู้ต้องหา โจทก์ จำเลย คู่กรณี ผู้มีส่วนได้เสีย หรือพยานในคดี มีสิทธิได้รับการปฏิบัติที่เหมาะสมในการดำเนินการตามกระบวนการยุติธรรม รวมทั้งสิทธิในการได้รับการสอบสวน อย่างถูกต้อง รวดเร็ว เป็นธรรม และการไม่ให้ถ้อยคำเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเอง

ฯลฯ

ฯลฯ

(๗) ในคดีอาญา ผู้ต้องหาหรือจำเลยมีสิทธิได้รับการสอบสวนหรือการพิจารณาคดีที่ถูกต้อง รวดเร็ว และเป็นธรรม โอกาสในการต่อสู้คดีอย่างเพียงพอ การตรวจสอบหรือได้รับทราบพยานหลักฐาน ตามสมควร การได้รับความช่วยเหลือในทางคดีจากทนายความ และการได้รับการปล่อยตัวชั่วคราว

ฯลฯ

ฯลฯ

พระราชบัญญัติความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องทางอาญา พ.ศ. ๒๕๓๕

มาตรา ๓๖ หน่วยงานของรัฐที่ประสงค์จะขอความช่วยเหลือจากต่างประเทศให้เสนอเรื่อง ต่อผู้ประสานงานกลาง

มาตรา ๓๗ คำขอความช่วยเหลือจากต่างประเทศและเอกสารที่ส่งไป ให้ทำตามแบบ หลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขที่ผู้ประสานงานกลางกำหนด

มาตรา ๓๘ ให้ผู้ประสานงานกลางพิจารณาว่าสมควรจะขอความช่วยเหลือจากต่างประเทศ หรือไม่ โดยพิจารณาถึงหลักเกณฑ์ รายละเอียด ข้อเท็จจริง และเอกสารประกอบ แล้วแจ้งให้หน่วยงาน ผู้ขอทราบ

คำวินิจฉัยของผู้ประสานงานกลางเกี่ยวกับการขอความช่วยเหลือให้ถือเป็นยุติ เว้นแต่นายกรัฐมนตรี จะมีคำสั่งเป็นอย่างอื่น

มาตรา ๓๙ หน่วยงานผู้ขอต้องปฏิบัติตามพันธกรณีที่ประเทศไทยมีอยู่ต่อประเทศผู้รับคำร้องขอ ในการใช้ข่าวสารหรือพยานหลักฐานตามวัตถุประสงค์ที่ระบุในคำขอ

หน่วยงานผู้ขอต้องปฏิบัติตามพันธกรณีที่ประเทศไทยมีอยู่ต่อประเทศผู้รับคำร้องขอในการรักษาความลับของข่าวสารหรือพยานหลักฐานที่ขอรับความช่วยเหลือ เว้นแต่ข่าวสารหรือพยานหลักฐานนั้นจำเป็นต่อการพิจารณาคดีโดยเปิดเผยอันเป็นผลจากการสืบสวน การสอบสวน การฟ้องคดี หรือการดำเนินการอื่น ๆ ที่เกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาที่ระบุไว้ในคำขอ

มาตรา ๔๑ บรรดาพยานหลักฐานและเอกสารที่ได้มาตามพระราชบัญญัตินี้ ให้ถือว่าเป็นพยานหลักฐานและเอกสารที่รับฟังได้ตามกฎหมาย

ความเห็น

พิจารณาแล้วเห็นว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา ๓ เป็นบทบัญญัติในหมวด ๑ ว่าด้วยบททั่วไป โดยมาตรา ๓ วรรคหนึ่ง เป็นบทบัญญัติที่ว่าด้วยอำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชนชาวไทย พระมหากษัตริย์ผู้ทรงเป็นประมุข ทรงใช้อำนาจนั้นทางรัฐสภา คณะรัฐมนตรี และศาล ส่วนวรรคสอง บัญญัติให้การปฏิบัติหน้าที่ของรัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาล องค์กรตามรัฐธรรมนูญ และหน่วยงานของรัฐ ต้องเป็นไปตามหลักนิติธรรม มาตรา ๒๙ บัญญัติให้การจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้ จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะเพื่อการที่รัฐธรรมนูญนี้กำหนดไว้และเท่าที่จำเป็น และจะกระทบกระเทือนสาระสำคัญของสิทธิและเสรีภาพนั้นมิได้ ทั้งต้องมีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไป และไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีหนึ่งหรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเจาะจง นอกจากนี้ต้องระบุบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจในการตรากฎหมายนั้นด้วย และมาตรา ๔๐ เป็นบทบัญญัติในส่วนที่ ๔ สิทธิในกระบวนการยุติธรรม โดยบัญญัติรับรองให้บุคคลมีสิทธิในกระบวนการยุติธรรม เช่น การได้รับการพิจารณาโดยเปิดเผย การได้รับทราบข้อเท็จจริงและตรวจเอกสารอย่างเพียงพอ การคัดค้านผู้พิพากษาหรือตุลาการ การได้รับการสอบสวนหรือการพิจารณาคดีอย่างถูกต้อง รวดเร็วและเป็นธรรม การได้รับโอกาสต่อสู้คดีอย่างเพียงพอ และการตรวจสอบหรือได้รับทราบพยานหลักฐานตามสมควร การได้รับความช่วยเหลือในทางคดีจากทนายความ และการได้รับการปล่อยตัวชั่วคราว

ส่วนพระราชบัญญัติความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องทางอาญา พ.ศ. ๒๕๓๕ มีเหตุผลในการตราคือ โดยที่ในปัจจุบันการประกอบอาชญากรรมมีการกระทำร่วมกันเป็นเครือข่ายในดินแดน

ของหลายประเทศและกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของแต่ละประเทศโดยลำพังไม่อาจป้องกันและปราบปรามได้อย่างเด็ดขาด การป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมดังกล่าวจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือระหว่างประเทศ สมควรกำหนดมาตรการให้ความช่วยเหลือและรับความช่วยเหลือระหว่างประเทศในเรื่องทางอาญา เพื่อประโยชน์ในการป้องกันและปราบปรามดังกล่าว โดยได้บัญญัติสาระสำคัญในการให้ความช่วยเหลือและการขอความช่วยเหลือไว้ตามขั้นตอนต่าง ๆ สำหรับพระราชบัญญัติความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องทางอาญา พ.ศ. ๒๕๓๕ มาตรา ๓๖ ถึงมาตรา ๔๑ เป็นบทบัญญัติในหมวด ๒ การให้ความช่วยเหลือและการขอความช่วยเหลือ ส่วนที่ ๑๐ วิธีขอความช่วยเหลือ โดยมาตรา ๓๖ บัญญัติให้หน่วยงานของรัฐที่ประสงค์จะขอความช่วยเหลือจากต่างประเทศเสนอเรื่องต่อผู้ประสานงานกลาง มาตรา ๓๗ บัญญัติให้คำขอความช่วยเหลือจากต่างประเทศและเอกสารทั้งปวงที่จะส่งไป ทำตามแบบหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขที่ผู้ประสานงานกลางกำหนด มาตรา ๓๘ บัญญัติให้ผู้ประสานงานกลางพิจารณาว่าสมควรจะขอความช่วยเหลือจากต่างประเทศหรือไม่ โดยพิจารณาถึงหลักเกณฑ์ รายละเอียดข้อเท็จจริง และเอกสารประกอบ แล้วแจ้งให้หน่วยงานผู้ขอทราบ และคำวินิจฉัยของผู้ประสานงานกลางเกี่ยวกับการขอความช่วยเหลือให้ถือเป็นยุติ เว้นแต่นายกรัฐมนตรีจะมีคำสั่งเป็นอย่างอื่น มาตรา ๓๙ บัญญัติให้หน่วยงานผู้ขอต้องปฏิบัติตามพันธกรณีที่ประเทศไทยมีอยู่ต่อประเทศผู้รับคำร้องขอในการใช้ข่าวสารหรือพยานหลักฐานตามวัตถุประสงค์ที่ระบุในคำขอ หน่วยงานผู้ขอต้องปฏิบัติตามพันธกรณีที่ประเทศไทยมีอยู่ต่อประเทศผู้รับคำร้องขอในการรักษาความลับของข่าวสารหรือพยานหลักฐานที่ขอรับความช่วยเหลือ เว้นแต่ข่าวสารหรือพยานหลักฐานนั้นจำเป็นต่อการพิจารณาคดีโดยเปิดเผยอันเป็นผลจากการสืบสวน การสอบสวน การฟ้องคดี หรือการดำเนินการอื่น ๆ ที่เกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาที่ระบุไว้ในคำขอ อันเป็นการบัญญัติหลักเกณฑ์และวิธีขอความช่วยเหลือจากต่างประเทศ เพื่อประโยชน์ในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมที่มีลักษณะพิเศษ และมาตรา ๔๑ บัญญัติให้บรรดาพยานหลักฐานและเอกสารที่ได้มาตามพระราชบัญญัตินี้ ถือว่าเป็นพยานหลักฐานและเอกสารที่รับฟังได้ตามกฎหมาย อันเป็นบทบัญญัติในการรับฟังบรรดาพยานหลักฐานและเอกสารที่ได้มาตามพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว

พิจารณาแล้วเห็นว่า พระราชบัญญัติความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องทางอาญา พ.ศ. ๒๕๓๕ มาตรา ๓๖ ถึงมาตรา ๓๙ เป็นเพียงหลักเกณฑ์และวิธีการที่หน่วยงานของรัฐที่ประสงค์จะขอความช่วยเหลือจากต่างประเทศ และผู้ประสานงานกลางจะต้องดำเนินการ อันเป็นกระบวนการที่อาจนำไปสู่มาตรา ๔๑ ต่อไป

พระราชบัญญัติความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องทางอาญา พ.ศ. ๒๕๓๕ มาตรา ๓๖ ถึงมาตรา ๓๙ เป็นบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกันระหว่างหน่วยงานของรัฐกับผู้ประสานงานกลางโดยไม่ได้มีบทบัญญัติใด ที่เป็นการจำกัดสิทธิของจำเลยในการต่อสู้คดี หรือการติดตามไปซักค้านพยานโจทก์ในต่างประเทศ อีกทั้ง เป็นกระบวนการปฏิบัติหน้าที่ของหน่วยงานของรัฐและผู้ประสานงานกลางตามกฎหมาย พระราชบัญญัตินี้ตั้งกล่าว มาตรา ๓๖ ถึงมาตรา ๓๙ จึงไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓ วรรคสอง มาตรา ๒๙ และมาตรา ๔๐ (๒) (๓) (๔) (๗) แต่อย่างใด

คงมีประเด็นที่ต้องพิจารณาวินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องทางอาญา พ.ศ. ๒๕๓๕ มาตรา ๔๑ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓ วรรคสอง มาตรา ๒๙ และมาตรา ๔๐ (๒) (๓) (๔) (๗) หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า การที่พระราชบัญญัติความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องทางอาญา พ.ศ. ๒๕๓๕ มาตรา ๔๑ บัญญัติให้บรรดาพยานหลักฐานและเอกสารที่ได้มาตามพระราชบัญญัตินี้ ให้ถือว่าเป็นพยานหลักฐานและเอกสารที่รับฟังได้ตามกฎหมาย โดยไม่มีบทบัญญัติกำหนดรายละเอียด ขั้นตอนของการได้มาซึ่งพยานหลักฐานและเอกสารที่เป็นการคุ้มครองรับรองสิทธิขั้นพื้นฐาน ในกระบวนการยุติธรรมตามรัฐธรรมนูญของผู้ถูกกล่าวหาหรือจำเลยที่ต้องรับผลจากพยานหลักฐาน หรือเอกสารนั้น โดยเฉพาะการส่งประเด็นไปสืบพยานในศาลต่างประเทศตามคำร้องในคดีนี้ กล่าวคือ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๐ (๒) (๓) (๔) (๗) อันเป็นบทบัญญัติในหมวด ๓ สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย ส่วนที่ ๔ สิทธิในกระบวนการยุติธรรม ซึ่งเป็นบทบัญญัติว่าด้วยสิทธิพื้นฐานในกระบวนการยุติธรรม ซึ่งอย่างน้อยต้องมีหลักประกันขั้นพื้นฐานเรื่องการได้รับการพิจารณาโดยเปิดเผย การได้รับทราบข้อเท็จจริง และตรวจเอกสารอย่างเพียงพอ การเสนอข้อเท็จจริง ข้อโต้แย้ง และพยานหลักฐานของตน การคัดค้าน ผู้พิพากษาหรือตุลาการ การได้รับการพิจารณาโดยผู้พิพากษาหรือตุลาการที่นั่งพิจารณาคดีครบองค์คณะ และการได้รับทราบเหตุผลประกอบคำวินิจฉัย คำพิพากษา หรือคำสั่ง ที่มีสิทธิที่จะให้คดีของตน ได้รับการพิจารณาอย่างถูกต้อง รวดเร็ว และเป็นธรรม รวมถึงในคดีอาญา ผู้ต้องหาหรือจำเลยมีสิทธิ ได้รับการสอบสวนหรือการพิจารณาคดีที่ถูกต้อง รวดเร็ว และเป็นธรรม การได้รับโอกาสในการต่อสู้คดี อย่างเพียงพอ การตรวจสอบหรือได้รับทราบพยานหลักฐานตามสมควร การได้รับความช่วยเหลือในทางคดี จากทนายความ เป็นต้น ซึ่งตามหลักนิติธรรมและตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ หมวด ๓ สิทธิและเสรีภาพ

ของชนชาวไทย ส่วนที่ ๔ สิทธิในกระบวนการยุติธรรม การได้มาซึ่งพยานหลักฐานและเอกสารอันจะรับฟังได้ตามมาตรา ๔๑ จะต้องมิบบทบัญญัติกำหนดรายละเอียดขั้นตอนการดำเนินการของการได้มาซึ่งพยานหลักฐานและเอกสาร ไม่ว่าจะโดยการส่งประเด็นไปสืบพยานในศาลต่างประเทศ หรือโดยวิธีอื่นใดที่สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ หมวด ๕ ส่วนที่ ๕ แนวนโยบายด้านกฎหมายและการยุติธรรมตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๘๑ (๑) ที่รัฐต้องดำเนินการดูแลให้มีการปฏิบัติและบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมายอย่างถูกต้องรวดเร็ว และเป็นธรรม อาทิ การให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายแก่จำเลยในการเข้าร่วมรับฟังการพิจารณาคดีในศาลต่างประเทศ การช่วยเหลือค่าพาหนะเดินทางในการไปต่อสู้อคดีในศาลต่างประเทศ การให้คำปรึกษาและแนะนำกระบวนการวิธีพิจารณาคดีตามกฎหมายของประเทศนั้น ๆ เป็นต้น อันเป็นหลักเกณฑ์และวิธีการที่รัฐสามารถตราหรือแก้ไขบทบัญญัติแห่งกฎหมายให้สอดคล้องกับหลักประกันขั้นพื้นฐานในด้านสิทธิและเสรีภาพในกระบวนการยุติธรรมตามรัฐธรรมนูญของประเทศไทยและตามกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองได้ โดยหากกระทบต่อเขตอำนาจรัฐในการดำเนินกระบวนการพิจารณาของศาลต่างประเทศแต่ประการใด อันจะเป็นการสอดคล้องกับหลักนิติธรรม ตามรัฐธรรมนูญมาตรา ๓ วรรคสอง และตามบทบัญญัติในหมวด ๓ ว่าด้วยสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย ด้วยเหตุนี้ จึงเห็นว่าบทบัญญัติตามมาตรา ๔๑ แห่งกฎหมายดังกล่าวซึ่งไม่มีบทบัญญัติที่กำหนดรายละเอียดขั้นตอนการดำเนินการของการได้มาซึ่งพยานหลักฐานและเอกสาร ไม่ว่าจะโดยการส่งประเด็นไปสืบพยานในศาลต่างประเทศ หรือโดยวิธีอื่นใดที่สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ หมวด ๕ ส่วนที่ ๕ แนวนโยบายด้านกฎหมายและการยุติธรรมตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๘๑ (๑) อีกทั้ง พระราชบัญญัติดังกล่าวไม่มีหลักประกันว่ากฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของศาลต่างประเทศเป็นไปตามมาตรฐานสากล หรือสอดคล้องกับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของประเทศไทยที่บัญญัติให้สิทธิแก่จำเลยไว้ จึงถือเป็นการจำกัดสิทธิของบุคคลที่รัฐธรรมนูญรับรองและกระทบกระเทือนสาระสำคัญของสิทธิในกระบวนการยุติธรรม

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น จึงเห็นว่าพระราชบัญญัติความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องทางอาญา พ.ศ. ๒๕๓๕ มาตรา ๔๑ จึงขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓ วรรคสอง มาตรา ๒๙ และ มาตรา ๔๐ (๒) (๓) (๔) (๗)

นายจรูญ อินทจาร

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ